

Pasaulinis karas ir kinas

“Ir žemių užkariausime, ir pasaulio pamatysime...”

Iš dviejų kareivių pokalbio
Italijos ir Tarybų Sąjungos filme

“Jie žygiavo į Rytus”

1935 m. kilo mintis sukurti “**tarybinį Holivudą**” – tikrą kino miestą, galvota tai padaryti Kaukaze arba Kryme. Idėja Stalinui patiko – reikia kuo daugiau filmų, kad būtų ką pažiūrėti po darbo. Kinematografijos darbuotojai tada didžiudamiesi kalbėjo, kad biudžeto įplaukos iš kino didesnės, negu iš degtinės.

“Holivudą” kurti atsisakyta, ir dėmesys sutelktas į “gynybinių” filmų kūrimą. 1935 m. pradžioje kinematografininkų pasitarime režisierius **Aleksandras Dovženka** pareiškė, kad anksčiau ar vėliau teks dalyvauti kare, dėl ko reikia imtis gynybos tematikos. 1938 m. sukurtas filmas **“Jeigu karas rytoj”**, 1940 m. – **“Naikintuvai”**.

Galima tvirtinti, kad tokie filmai ugdė nuostata, jog priešą bus galima “kepurėmis užmėtyti”, tačiau jie mažino žmonių susirūpinimą dėl rytojaus ir pratino ramiau laukti to, kas neišvengiama.

**РАЗГРОМ
НЕМЕЦКИХ ВОЙСК
ПОД
МОСКВОЙ**

“Vokiečių armijos sutriuškinimas prie Maskvos” — 1941 m. spalio mėnesį – 1942 m. sausio mėnesį kurtas dokumentinis filmas. **“Sutriuškinimas”** 1943 m. pradžioje gavo aukščiausiąją Amerikos kino akademijos premiją

1941 m. lapkričio pabaigoje Stalinas TSRS Kinematografijos komiteto pirmininką I. Bolšakovą ir pareiškė: “Mes ketiname suduoti vokiečiams stiprų smūgį. Manau, kad jie jo neišlaikys ir plūstels atgal... Visa tai reikia nufilmuoti ir padaryti gerą filmą”. 30 specialistų grupė ėmėsi darbo.

Filmuoti karo veiksmus buvo labai sunku. 30 laipsnių šalčio ir sniego neišlaikydavo filmavimo aparatūra, sustingusios operatorių rankos atsisakydavo veikti. Ne kartą buvo taip, kad vakare iš filmavimo vietos grįžusioje mašinoje būdavo žuvusio operatoriaus kūnas ir sudaužyta aparatūra.

Filmas buvo montuojamas dieną ir naktį šaltuose montavimo kambariuose, neinant į slėptuvę net paskelbus oro pavojų. Gruodžio pabaigoje baigta montuoti. Reikėjo įgarsinti – labai atsakingas darbo etapas.

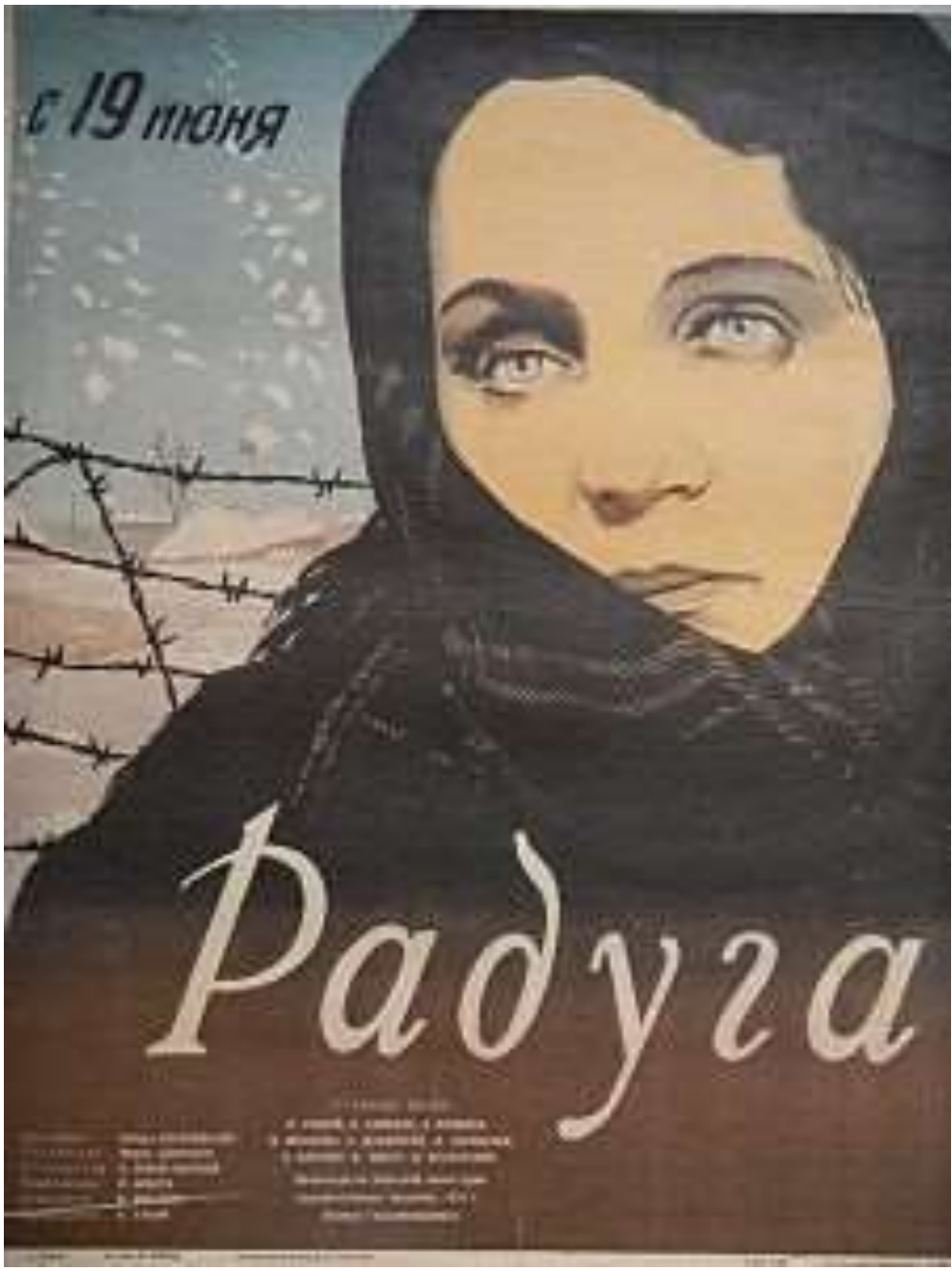
Skambėjo ***Penktoji*** Piotro Čaikovskio ***simfonija***, o ekrane buvo sudeginti miestai, kartuvės, lavonai. Montuotojai klausė muzikos ir verkė, verkė orkestrantai, sunkiai judindami sušalusias rankas.

Padaryta 800 filmo kopijų, ir 1942 m. vasario 18 d. filmas pasirodė Tarybų Sąjungos ekranuose. Pirmąją dieną filmą pažiūrėjo 83 700 žmonių.

Jungtinėse Valstijose filmas pavadintas ***“Maskva suduota atsakomąjį smūgį”*** ir skirtas supažindinti amerikiečius su naujuoju sąjungininku ir parodyti jo galią. Filmas turėjo įtikinti amerikiečius mokesčių mokėtojus, kad **lendlizas** yra prasmingas dalykas.

Prancūzų kino kritikas **Žoržas Sadulis** pareiškė, kad filmas yra ne tiktai labai svarbių istorijos įvykių liudytojas, bet ir parodo kovojančios tarybinės liaudies narsą. Amerikiečių kino istorikas **Džeį Leida** rašė, kad šis filmas yra geriausias operatorių ir režisierių darbo pavyzdys ir kad pažadino sąjunginių valstybių kino žiūrovų širdis

1942 m. ukrainiečių ir lenkų rašytoja
Vanda Vasilevskaja (1905-1964)
paskelbė knygą “*Vaivorykštė*”, pagal
kurią režisierius **Markas Donskojus**
sukūrė filmą, kurio premjera įvyko 1944 m.
sausio 24 d.

с 19 июня

Радуга

Сценарий: [unreadable]
Режиссер: [unreadable]
В ролях: [unreadable]
Музыка: [unreadable]
Оператор: [unreadable]
Монтаж: [unreadable]
Звук: [unreadable]
Цветокоррекция: [unreadable]
Титры: [unreadable]

Filme beveik nėra karinių veiksmų: paprastame tarybiname kaime siautėja čia dislokuotas vokiečių būrys. Kaimiečių gyvenimas atrodo be jokios prošvaistės, bet viduržiemį pro debesis žmonės pamato vaivorykštę. Nejprastą gamtos reiškinį jie vertina kaip gerą lemties ženklą.

Filmuota “Vaivorykštė” 1943 m.

Aščabade, stadione, kur sniegą pakeitė
druska.

“Vaivorykštę” parodė diplomatams. Po seanso prie režisieriaus **Marko Donskojaus** (1901-1981) priėjo JAV pasiuntinys Maskvoje **Viljamas Averellis Harimanas** ir paklausė, ar režisierius neprieštaraus, kad filmas būtų parodytas prezidentui Ruzveltui ir amerikiečių liaudžiai

Viljamas Averellis
Harimanas
(1891-1986), JAV
pasiuntinys
Maskvoje 1943-
1946 m.

Pažiūrėjęs filmą, JAV prezidentas pasiuntė režisieriui telegramą: “Brangus pone Donskojau! Sekmadienį Baltuosiuose rūmuose žiūrėjome Rusijoje išgarsintą filmą “Vaivorykštė”. Pakviečiau profesorių Čarlzą Boleną išversti mums, bet mes filmą supratome be vertimo. Jis bus parodytas amerikiečių liaudžiai su jam tinkama didybe.”

Tarybiniai diplomatai Jungtinėse Valstijose pasakojo, kad kino teatruose, kur demonstruota “Vaivorykštė”, organizuoti savanorių užsirašymo punktai – po seanso amerikiečiai rikiavosi į eilę užsirašyti į karą

Stalinas pažiūrėjo 1939 sukurta amerikiečių filmą apie nuotykius Laukiniuose Vakaruose XIX a. **“*Kelionė bus pavojinga*”** (Tarybų Sąjungoje filmas rodytas pavadinimu **“*Diližansas*”**) ir pasakė: “Kaip mikliai susukta. Nejaugi pas mus nėra kam kurti tokį kiną?” – “Žinoma, yra kam. Trumpiausiu laiku sukursime”.

Netoli Kislovodsko, Kaukaze, žirgininkų Kantemirovų (tėvas ir trys sūnūs) pagalba imtasi kurti filmą **“*Drąsūs žmonės*”**. Kantemirovams leista filmavimo metu sužaloti ne daugiau, kaip aštuonis žirgus. Už kiekvieną žirgą “artistą”, likusį nesužalotą, buvo pažadėta 2 tūkstančiai rublių. Nuostabu, bet nė vienas žirgas nenukentėjo.

Filmuota Stavropolio krašte – iš čia ir nepaprastas kalnų grožis, ir didžiulės žirgų kaimenės

“Drąsūs žmonės” 1950 m. išėjo į ekranus ir tapo gausiausiai žiūrėtu filmu – 41,2 milijono žiūrovų

Filme pasakojama, kaip jaunas žirgininkas užaugino puikų žirgą vardu Bujanas, o žiaurus treneris muša Bujaną ir tvirtina, kad Bujanas niekada nelaimės prizo. Karui prasidėjus, paaiškėjo, kad treneris visai ne treneris, o vokiečių diversantas, ketinantis ne tik partizanams kenkti, bet ir perduoti vokiečiams elitinius žirgus. Žirgininkas Vasilijus puikaus žirgo Bujano pagalba išgelbsti nuo mirties tarybines merginas, per prievartą vežamas į Vokietiją.

1957 m. režisierius Michailas Kalatozovas pagal Viktoro Rozovo pjesę *“Amžinai gyvi”* sukūrė filmą *“Skrenda gervės”*, kuris tapo “Auksinės palmės šakelės” laureatu Tarptautiniame Kanų kino festivalyje 1958 m.

Filmo veiksmas rutuliojasi Maskvoje prieš karą ir karo metais. Filmo herojai Borisas ir Veronika (ketina netrukus vesti), vaikštinėdami mato gervių "fleišta". 1941 m. birželio 22 d. prasidėjus karui, Borisas savanoriu išeina į frontą, nespėjęs atsisveikinti su Veronika. Bombarduojant Maskvą, Veronika praranda tėvus ir apsigyvena pas Boriso tėvus. Čia Boriso

pusbrolis pianistas Markas (kaip garsus atlikėjas atleistas nuo karo prievolės), seniai mylintis Veroniką, peršasi jai. Veronika išteka už Marko. Boriso sesuo ją pasmerkia, bet tėvas nenusisuka nuo Veronikos. Borisas žūsta, bet Veronika apie nežino, kartu su Boriso tėvu (gydytojas) dirba evakuacijoje ligoninėje

seserimi. Kartą ligoninėje sužeistąjį išrinka nervinis priepuolis, kai jis sužino, kad jo mergina ištekėjo, kol jis kariavo. Boriso tėvas ramina kareivį sakydamas, kad ne jis, o jo mergina prarado savo laimę ištekėdama už kito. Visa ligoninė pritaria gydytojui. Veronika mato, kad visi smerkia neištikimas sužadėtines, bėga iš ligoninės ir ketina nusižudyti, šokdama nuo tilto priešais ateinantį traukinį.

Paskutiniu momentu ji pamato mažą berniuką ant kelio. Veronika puola prie jo išgelbsti nuo artėjančio sunkvežimio. Berniuko vardas Borisas. Veronika vedasi jį namo ir nori duoti jam pažaisti žaisliuką voverytę, kurią jai prisiminimui paliko Borisas, bet sužino, kad Markas tą žaisliuką išnešė kitam vaikui.

Paaiškėja, kad Markas susitikinėja su kažkokia Antonina. Veronika randa Marką spekuliantų kompanijoje, trenkia jam antausį, pagriebia žaisliuką nuo stalo ir išeina. Boriso tėvas sužino, kad Markas nuo karo atleistas ne už talentą, o per pažintis. Dėl to išvaro Marką iš namų, o

Veroniką atkalbinėja eiti kartu su Marku, nes ji nieko apie tai nežinojo ir nėra dėl to kalta.

Veronikai skalbiant pasirodo kareivis, kuris sako, kad Borisas žuvo, nors jo mirties nematė, o tik matė, kaip jį, sunkiai sužeistą, kitas draugas nešė iš mūšio lauko.

Veronika tikisi ir laukia, nes žmogus visada privalo tikėtis, bet galiausiai stotyje sutinka Boriso draugą, kuris jai atiduota nuotrauką, iš ko Veronika suvokia, kad Borisas žuvo. Stotyje buvę žmonės pamato, kaip virš Maskvos skrenda gervės

Tatjana Samoilova
(1934-1914),
Veronikos vaidmens
atlikėja

Garsus italų režisierius Džiuzepė de Santis pakvietė Samoilovą ne pagrindiniam, bet ryškiam vaidmeniui filme ***“Jie žygiavo į Rytus”***.

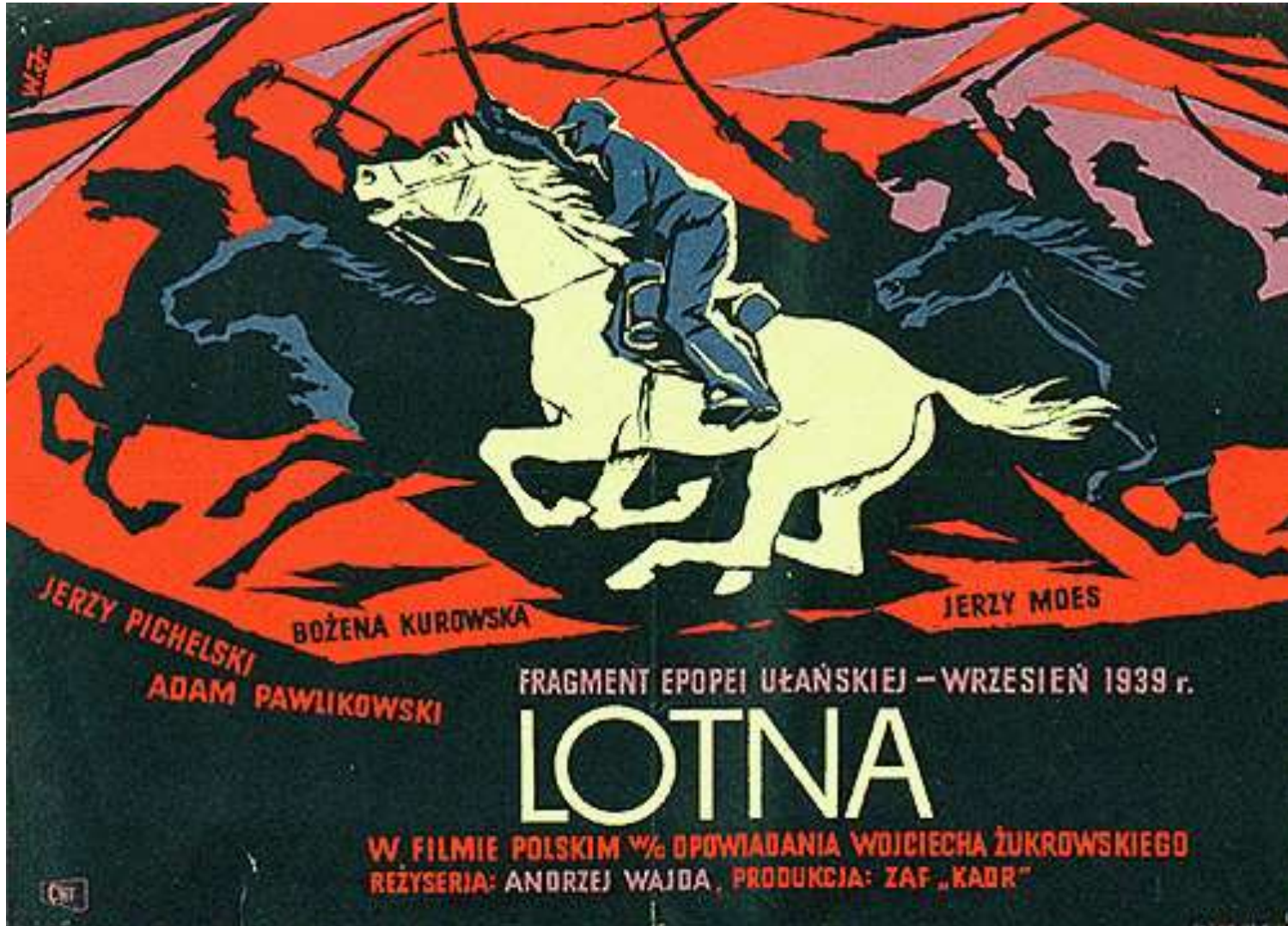
Kapas
Novoděvičės
kapinėse
Maskvoje

Andžej Vaida
(lenkiškai: *Andrzej
Witold Wajda*)
(1926-2016), lenkų
teatro ir kino
režisierius, europinio
autorinio kino klasikas

Lenkų filmas “**Lotna**” (“Skriejanti”), Andžej Vaida, 1959 m.

Filme pasakojama apie Antrojo pasaulinio karo pradžia. Paskutiniojo Ulonų pulko eskadronas, vadovaujamas rotmistro Chodakievičiaus, apsistoja senoje bajorų sodyboje Vakarų Lenkijoje. Senas šeimininkas dovanoja karininkui gražų arabų veislės žirgą, vardu **Lotna** (Skriejančioji), kad karininkas pasiekti svarbių pergalių.

Visi būrio ulonai svajoja nors kartą joti į mūšį ant šio žirgo. Iš tikrų tai pasiseka daug kam, nes kiekvienas naujas žirgo raitelis žūsta: ryškus žirgo plaukas ir grožis pritraukia priešų dėmesį. Eilinio reido metu raitelių dalinys, saugantis atsitraukiančius taikius gyventojus, susiduria su **tankais** ir visiškai sutriuškinamas.

Tiesioginė lenkų kavalerijos ataka prieš tankus yra ne kas kita, kaip romantiškas išmislas. Toks kavalerijos veiksmas būtų tikra savižudybė, ir nė vienas sveiko proto vadas neduotų tokio įsakymo, nors kažkas panašaus buvo aprašinėjama to meto spaudoje.

Mitas pasirodė pirmomis Antrojo pasaulinio karo savaitėmis iš po italų karinio korespondento plunksnos. Vėliau italo išmislą apdorojo vokiečių propagandistai, siekdami diskredituoti priešininką

Lenkų istorikai taip aprašo įvykius:
ankstyvą rugsėjo 1 d. rytą generolas
Haincas Guderianas pradėjo atakuoti
lenkų kariuomenę Tucholio mieste
Kujavijos-Pamario vaivadijoje. Pradžioje
lenkai laikėsi, o vėliau vokiečiai paėmė
viršų.

Du 18-ojo Ulonų pulko eskadronai iš flangų apėmė vokiečių pozicijas, vakare susidūrė su vokiečių pėstininkų batalionu ir puolė į ataką. Bet vokiečių pėstininkams į pagalbą atskubėjo kelios šarvuotos mašinos. Lenkai patyrė didelius nuostolius

Generolas Guderianas pranešime pažymėjo, kad “...mums pasisekė visiškai apsupti priešininką mūsų fronte miškingoje vietovėje... Lenkų Pamario kavalerijos brigada, nežinodama apie mūsų tankų galybę, puolė juos kardais bei smeigenomis ir patyrė didelius nuostolius”.

Šis incidentas nesiskyrė nuo kitų atvejų, kai lenkų kavalerija bandė prasiveržti pro vokiečių kariuomenę, Guderiano kariškiams sudarydama įspūdį, kad kavalerija atakuoja tankus, o ne bando prasiveržti tarp jų

1964 m. sukurtas
Italijos ir Tarybų
Sąjungos filmas “*Jie
žygiavo į Rytus*”
(*Italiani brava gente*)

Filmas prasideda džiugiai nusiteikusių italų kareivių kelione per Tarybų Sąjungos platybes. Kelionėje kariškiai jau dvidešimt dienų, o karo veiksmų kaip nėra taip nėra. Tik nenuimtas javų derlius kelia nerimą jaunam kareivėliui, kilusiam iš kaimo.

Įdomūs italų santykių su sąjungininkais vokiečiais susidūrimo epizodai.

Visai kitoks italų kelias iš Tarybų Sąjungos – nė vienam filmo herojui nepasisekė ištrūkti iš Tarybų Sąjungos sniegynų

Kadras iš filmo

Kadras iš filmo

Vesterplatė – nedidelis pusiasalis Gdansko įlankoje. 1920 m. Gdanskas (Dancigas) šalių-nugalėtojų sprendimu gavo laisvojo miesto statusą (Tautų Sąjungos globoje). Pagal 1920 m. lapkričio 9 d. susitarimo pagrindą Lenkija gynė Gdansko piliečius užsienyje, o laisvasis miestas Gdanskas (Dancigas) lenkų muitinei erdvei

1924 m. kovo 14 d. Lenkija gavo Tautų Sąjungos sprendimą sukurti tranzitinį karo reikmenų sandėlį Vesterplatėje, o gruodžio 31 d. – ir nedidelę įgulą tam sandėliui saugoti. 1939 m. rugsėjo 1 d. Vokietija pareiškė įjungianti Dancigą į Reicho sudėtį ir ėmėsi likviduoti Lenkijos institutus. Svarbiausi objektai buvo lenkų pašto žinyba ir sandėlys

Mūšio laukas 1939 m. rugsėjo 8 d.

Bundesarchiv, Bild 183-E10718
Foto: Haine | 8. September 1939

Vokiečiai
iškilmingai iškėlė
vėliavą virš
Vesterplatės.
1939 m. rugsėjo 8 d.

Paminklas
Vesterplatės
gynėjams
Gdanske

1967 m. lenkų režisierius **Stanislavas Ružievičius** sukūrė filmą “*Vesterplatė*”, laikomą karinio lenkų kino klasika. Filmą pasakoja apie didvyrišką Vesterplatės gynybą.

Коллекционное издание
ЛЕГЕНДЫ ЭКРАНА

Фильм рассказывает
об одной из героических страниц
Второй Мировой войны – подвиге
легендарных защитников Вестерплатте.

Фильм режиссера
СТАНИСЛАВА РУЖЕВИЧА

ВЕСТЕРПЛАТТЕ

Westerplatte

Запрещенный коллектив "Рем", Польша, 1967 год

1963 m. Tarybų Sąjungos ginkluotųjų pajėgų Vyriausioji žvalgybos valdyba išslaptino karo metais Lenkijos teritorijoje veikusią žvalgybos grupę “**Golos**” (“Balsas”). Grupės veikla susidomėjo tarybinis rašytojas **Julianas Semionovas**. Gavęs leidimą dirbti archyve, rašytojas sužinojo **Krokuvos** gelbėjimo smulkmenas. 1944 m. rugpjūčio 19 d. į Krokuvos apylinkes buvo išmesta grupė “Golos”. Grupei vadovavo **Evgenijus Berezniakas**.

Iš pat pradžių grupei nepasisekė: lėktuvo pilotas padarė klaidą, ir grupė buvo išmesta ne tame kvadrante, kuris buvo numatytas. Ieškodamas grupės narių, Berezniakas pateko į vokiečių žandarų rankas. Žandarams pasivadinęs lenku, Berezniakas buvo nuvežtas į gestapą Krokuvoje.

Berezniaku susidomėjo Abvero (Vokietijos žinyba ir kontržvalgyba) pulkininkas Christianzenas. Berezniakas įtikino vokiečių, kad yra tikrai ryšininkas ir pasirengęs bet kam, kad liktų gyvas. Nutaikęs progą, Berezniakas pabėgo.

Jam pasisekė susisiekti su pogrindžiu, susitikti savo radistę, kuri, areštuota, sugebėjo apie savo areštą perduoti pranešimą. Radistei pasisekė užverbuoti vokiečių, kuris padėjo jai pabėgti ir pranešė apie rengiamą Krokuvos sunaikinimą. (Po karo Berezniakas radistę vedė)

Tuo pačiu metu Krokuvoje veikė kita tarybinių diversantų grupė, vadovaujama **Aleksejaus Botiano**. Ši grupė pagrobė vokiečių inžinierių ir išaiškino, kur yra didžiulis šaudmenų ir sprogmenų sandėlis. Sandėlis buvo pilyje. Diversantai apgabeno į pilį anglišką miną ir sandėlį susprogdino

Aleksejus Botianas
(1917-2020)

Aleksejus Botianas – Lenkijos kariuomenės karininkas, baltarusis, 1939 m. kariavo prieš vokiečius, vėliau Baltarusijos teritorijoje dirbo mokytoju, pašauktas į Vidaus reikalų komisariato tarnybą, 1941 m. lapkričio mėnesį buvo išmestas į vokiečių užnugarį kaip diversantų grupės vadas. 2007 m. Botianas tapo Rusijos Federacijos Didvyriu už Krokuvos miesto išgelbėjimą

Evgenijus
Berezniakas
(1914-2013),
Ukrainos Didvyris
(2001 m.)

Evgenijus Berezniakas, įvykdęs užduotį, pateko į filtravimo stovyklą, nes vadovybė nepajėgė patikėti, kad žvalgas atliko tokius žygdarbius. Laimei, jo užverbuoti vokiečiai patvirtino žvalgo parodymus. 1965 m. Berezniakui buvo suteiktas aukščiausias Lenkijos valstybės apdovanojimas – **“Virtuti Militari”** ordino kryžius.

Ordiną “**Virtuti militari**” (“Karinė narsa”) įsteigė **Stanislovas Augustas Poniatovskis** 1792 m. pergalės prieš Rusijos imperijos kariuomenę prie Zelencų garbei. Tais pačiais metais karalius politiniais sumetimais ordiną panaikino. Nepriklausomoje Lenkijoje ordinas buvo atkurtas, teikiamas tik tai karo metu arba penkerius metus po karo. Išimtis padaryta Izraelio piliečiui **Jona Degenui** už pagalbą Armijai Krajovai 1944 m. Vilniuje.

KRZYŻ WIELKI

Gavęs reikiamą informaciją, J.Semionovas parašė knygą ir scenarijų filmui “**Majoras Viesulas**”. Herojaus prototipu tapo du žmonės – Evgenijus Berezniakas ir Aleksejus Botianas. Skirtingai nuo herojaus, abu diversantai liko gyvi ir nugyveno ilgą gyvenimą. Trijų serijų filmas sukurtas 1967 m.

Vadimas Berojevas
(1937-1972),
osetinas, nusipelnęs
Rusijos Tarybų
Socialistinės
Federacinės
Respublikos artistas
(1969 m.), Majoro
Viesulo vaidmens
atlikėjas

1972 m. sukurtas tarybinis filmas “... o aušros čia tykios”. Tai penkių merginų, vadovaujamų du karus perėjusio ir komisuoto dėl sužeidimo viršilos, susidūrimo su vokiečiais istorija. To paties pavadinimo knygos autorius Borisas Vasiljevas kare vadovavo moterų batalionui

КЛЕВАНСКИЙ ФИЛЬМ В ДВА СЕРИИ

...а зори здесь тихие

ТОЛКОВЕ В РОЛИ ИВАНОВА С ПОСЛАМОН
ПОСЛАМОН СОВЕТСКИХ ВОЙСКИ
ИВАНОВ В РОЛИ ИВАНОВА - КЛЕВАНСКИЙ
В РОЛИ ИВАНОВА И РОЛИ ИВАНОВА
И РОЛИ ИВАНОВА И РОЛИ ИВАНОВА
И РОЛИ ИВАНОВА И РОЛИ ИВАНОВА

Faktinė medžiaga buvo tokia: į tarybinį užnugarį išmesti trys vokiečių desantai perkirsti geležinkelį į Murmanską, kurio ėjo gaunami pagal lendlizą kroviniai. Dvi diversantų grupės likviduotos, o trečioji pasislėpė Karelijos miškuose, kur susidūrė su tarybiniu postu. Poste buvo keletas sužeistų kareivių ir senių, ginkluotų šautuvais

Užvirė nelygi kova. Postas išsilaikė, kol atėjo pastiprinimas. Gyvas liko tik senas seržantas – taip knygoje, taip ir filme. Rašytojas vietoje sužeistų kareivių ir senių pavaizdavo merginas, įamžindamas atminimą 300 tūkstančių 17-18 metų merginų savanorių, išėjusių į frontą

Kadras iš filmo

Выachesлав ТИХОНОВ в фильме ТЕТЬЯНЫ ЛИСКОВОЙ

СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ

“Septyniolika pavasario akimirų” — tarybinis 12 serijų filmas pagal to paties pavadinimo J.Semionovo romaną. Filmas kurtas 1971 – 1973 m. Planuota parodyti filmą prieš Pergalės dieną 1973 m., bet teko premjerą atidėti dėl politinio korektiškumo, nes Leonidas Brežnevas ruošėsi kelionei į Vokietijos Federacinę Respubliką. Pirmoji serija buvo parodyta 1973 m. rugpjūčio 11 d.

Kiek istorinės tiesos yra filme? Slapti Trečiojo Reicho politikų, kariškių ir verslininkų kontaktai su anglais ir amerikiečiais buvo iš tikrųjų. 1943 m. Alenui Dalasui pradėjus vadovauti JAV Strateginių tarnybų valdybos Europos centrui Šveicarijoje tie kontaktai sustiprėjo.

Visiems buvo aišku, kad nuo to, kaip pasibaigs karas, priklausys Tarybų Sąjungos ir Vakarų valstybių santykiai. Dalesas laikėsi nuomonės, kad JAV labai naudinga sudaryti separatinę taiką su Vokietija, nelaukiant, kol Vokietija bus visiškai sutriuškinta. Taikos su Vakarais ieškojo Henrikas Himleris, Joachimas Ribentropas ir kai kurie kiti Vokietijos veikėjai.

1945 m. kovo mėnesį Šveicarijoje du kartus susitiko generolas Karlas Volfas ir Alenas Dalesas, svarstyta vokiečių grupės Italijoje kapituliacijos klausimas. Amerikiečiai patys pranešė tarybinei vadovybei apie šias derybas, bet tarybinių atstovų į jas nekviėtė. Balandžio mėnesį Stalinas ir Ruzveltas pasikeitė aštriais laiškais. Dalesui buvo įsakyta nutraukti kontaktus su Volfu.

Pagal Semionovo versiją Volfą į Šveicariją siunčia Himleris slapta nuo Hitlerio, o iš tikrųjų Volfas su Dalesu kontaktavo be Himlerio žinios, užsitikrinęs principinį Hitlerio palaikymą.

Alenas Velšas Dalesas
(*Allen Welsh Dulles*)

(1893-1969),
amerikiečių diplomatas
ir žvalgybininkas

Karlas Frydrichas
Otto Volfas
*(Karl Friedrich Otto
Wolff)*
(1900-1984)

Vokietijai kapitulavus, Volfas nesislapstė, nes tikėjosi už paslaugas amerikiečiams naujoje Vokietijoje gauti vidaus reikalų ministro postą. Tačiau 1946 m. amerikiečių perduotas vokiečių teismui, Volfas gavo 4 metus kalėjimo, 1949 m. paleistas iš kalėjimo.

Dalesui atsistatydinus iš Centrinės žvalgybos valdybos vadovo posto 1961 m. Volfas vėl buvo areštuotas ir teisiamas už 300 000 nužudymą. Volfas neigė savo dalyvavimą Holokauste ir sakė neatsimenąs. Nežiūrint to, jis gavo 15 metų kalėjimo, o 1964 m. paleistas iš kalėjimo dėl blogos sveikatos

Henrichas Miuleris
(Heinrich Müller)

(1900-1945 (?),
slaptosios valstybinės
policijos (gestapo)
vadovas, policijos
generolas-leitenantas

Miuleris (aktorijs Leonidas Bronevojus) ir Štirlicas
(aktorijs Večiaslavas Tichonovas)

Henrikas Miuleris nebuvo toks žavus piktadarys, kokį sukūrė garsus aktorius **Leonidas Bronevojus** (1928-2017). Po Pirmojo pasaulinio karo Miuleris įsitaikė Miuncheno policijoje – nei išsilavinimo, nei globėjų. Lėtai lipo karjeros laiptais, sodindamas į kalėjimą tai komunistus, tai nacių, bet dalyvavo “Alaus puče”, už ką gautas Kraujo Ordinas labai padėjo

Patekęs į Berlyną, Miuleris greitai “augo”. Jam menkai rūpėjo nacių ideologija (į partiją įstojo tik 1939 m. kai būti nepartiniu pasidarė tiesiog nepadoru). Miulerio kuklumas buityje nervino kolegas – Miuleris atsisakė net specialaus maisto davinio. Jis buvo tikras darboholikas: jokių išeiginių, kasdien darbe iki vėlumos, išeidamas pažaisdavo šachmatais su budėtoju, mėgo futbolą, slidinėjimą

Filme už kadro skambantis balsas pristato Trečiojo Reicho veikėjus: “išsilavinimas vidurinis”, tačiau filmo kūrėjai prasilenkia su tiesa. Pavyzdžiui, **Gebelsas** turėjo filosofijos daktaro laipsnį, apgynęs disertaciją Haidelbergo universitete. **Geringas** baigė karo mokyklą Berlyne, **Himlėris** buvo diplomuotas agronomas

Prieš **Niurnbergo** procesą amerikiečių teismo psichiatrai ir karo psichologai testavo kaltinamuosius “Vekslerio-Belviu” metodu. Visų tiriamųjų rodikliai stipriai viršijo vidutinį lygį – 90/100 pagal 160 balų skalę:

Reicho banko prezidentas ekonomikos ministras (1934-1937) Hitlerio patarėjas perginklavimo klausimais **Jalmaras Šachtas** – 143 balai, Austrijos vidaus reikalų ministras **Artūras Zeis-Inkvartas** –

138 balai, admirolas **Karlas Denicas** –
134 balai, vyriausiasis Liuftvafės vadas
Hermanas Geringas – 134 balai.

Vokiečius kvailiais vaizduoti buvo
dovanotina karo metais, bet po 30 metų to
daryti jau nereikėjo.

Išsireiškimą “charakteris nordiškas”
sugalvojo filmo kūrėjai, nors naciams tai,
greičiausia, būtų patikę.

Filmo herojai vestuvinius žiedus kažkodėl mūvi ant **dešinės** rankos, Štirlicas naudojasi **flomasteriu**, kuris atsirado apie 1960 metus, filme skambanti **Editos Pjaf** daina “***Ne, aš nė dėl ko nesigailiu***” buvo padainuota tik 1960 m. Žinoma, niekas nebūtų leidęs Štirlicui būti viengungiu – esesininkas turėjo turėti rasiniu požiūriu švarią žmoną ir gimdyti vaikus

“Išvadavimas” yra kino epopėja iš penkių filmų, sukurta 1968-1972 m. Filme veikia 51 realus istorinis asmuo. Parenkant vaidmenų atlikėjus buvo daug problemų, nes istoriniai asmenys buvo gyvi, daugelis iš jų užėmė aukštus postus ir rūpinosi, kaip atrodytų ekrane.

Lvovo remonto įmonėje pagal filmo kūrėjų užsakymą pagaminta 10 “tigrų” ir 8 “panteros”. Gynybos ministerija davė 150 tarybinių tankų, kurie buvo perdažyti ir paleisti antrame plane. Kuriant “Išvadavimą”, dalyvavo 3 tūkstančiai kareivių

Vienas filmavimo dalyvis paliko pikantiškus prisiminimus. Čekoslovakijoje dislokuoto būrio kareiviai, apsirengę vokiška uniforma, Sudetuose esančiame poligone visą dieną “kariavo”, o vakare nuėjo į artimiausią aludę pažymėti savo artistinį debiutą. “Vokiečius” pamatę, aludės lankytojai sustingo su prie burnų pakeltais bokalais, oficiantė nualpo – “vokiečiai grįžo į Sudetus!”

Pritrenkiančios realistinės **Berlyno** **šturmo** scenos: buvo sunaikintas ištisas Rytų Berlyno rajonas, nes tuo metu buvo ruošiamasi nugriauti senus namus.

Reichstago šturmas filmuotas keliose vietose: pusiau sugriautos bažnyčios Berlyne fasadas ir paradiniai laiptai labai priminė Reichstaga, mūsų Reichstago viduje filmuotas "Mosfilmo" paviljone.

Ypatinga vieta tenka Berlyno metro
užtvindymo epizodui. Berlynas
“užtvindytas” buvo Maskvoje: viename iš
Maskvos upės šliuzų pastatytos Berlyno
metro primenančios dekoracijos

Knygos **“Karas”** autorius **Vladimiras Medinskis** šiame filme pastebėjo tik du mitus. Pirmas – Stalino žodžiai apie tai, kad kareivio į maršalą jis nekeičia, antras – Stalino reikalavimas Kijevo paimti iki lapkričio 6 d.

1943 m. lapkričio 28 – gruodžio 1 d.
Teherane vyko pirmoji “Didžiojo trejeto”
konferencija (Vinstonas Čerčilis, Delanas
Franklinas Ruzveltas, Josifas Stalinas).
Nacistinis diversantas **Otto Skorcenis**
1966 m. patvirtino, kad buvo gavęs
užduotį nužudyti arba pagrobtį “Didįjį
trejetą” konferencijos metu

Otto Skorcenis
(1908-1975), po
karo teistas
amerikiečių
tribunole ir
išteisintas, vėliau –
amerikiečių
žvalgybos
konsultantas

Apie būsimą konferenciją vokiečiai sužinojo iššifravę amerikiečių karinį jūrų kodą.

1980 m. Tarybų Sąjungoje sukurtas filmas **“Teheranas-43”**, dalyvaujant garsiems tarybiniams, prancūzų ir austrų aktoriams.

ЛУДОВИЧЕСКИЙ
КОДЕКС
В ДВУХ ЧАСТЯХ

МУЖИ СКАКАЮТ
С АИДА
С НАИМКО И ДИТРИХ
РЕЖИССОРЫ
АЛЕКСАНДР АНОВ,
ВЛАДИМИР НАУМОВ
СЕРЖИО
У ЖЕЛТЫХ
ЛУДОВИЧЕСКИЙ
С. СЕРЖИО В. СЕРЖИО

В ПЛАВНИ РАНО
ИЛИ ВСТАЮЩИЕ
НАШАМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

В ПЛАВНИ РАНО
АИДА БИРА
АИДА БИРА
АИДА БИРА
АИДА БИРА
АИДА БИРА
АИДА БИРА
АИДА БИРА
АИДА БИРА
АИДА БИРА

В СЕИ И СЕРЖИО РАНО
АИДА БИРА
АИДА БИРА

СОВЕТСКОЕ ПРОИЗВЕДЕНИЕ
ИЗДАТЕЛЬСТВО
«ИЗДАТЕЛЬСТВО» МОСКВА
«ИЗДАТЕЛЬСТВО» МОСКВА
«ИЗДАТЕЛЬСТВО» МОСКВА

ТЕГЕРАН-43

Filme didvyriškas čekistas beveik vienas kovoje su gausybe nacių agentų, bet iš tiesų Teherane tuo metu veikė 300 tarybinių saugumo darbuotojų, asmeniškai Laurentijui Berijai vadovaujant.

Galima paklausti, kodėl konferencija vyko tokioje keistoje vietoje? Yra žinoma, kad Čerčilis ir Ruzveltas norėjo, kad konferencija vyktų Maltoje. Tačiau Stalinas laikėsi kitokios nuomonės: Šiaurinis Iranas nuo 1941 m. rugpjūčio mėnesio faktiškai buvo Tarybų Sąjungos kontroliuojamas.

Filmo kūrėjai ėmėsi tik vieno epizodo iš tos istorijos – žudikas požeminiu vandentiekiu prasiskverbė į britų misijos teritoriją. Iš tikrųjų tai buvo paskutinė vokiečių agentūros likučių pastanga

Kadras iš filmo

Paryžiaus scenoms suvaidinti filmo režisieriai **Aleksandras Alovas** ir **Vladimiras Naumovas** pakvietė vieną populiariausių pasaulyje prancūzų aktorių **Aleną Deloną**. Aktorius tuomet turėjo laiko ir mielai sutiko vaidinti Interpolo darbuotoją.

Tada jis nežinojo, kad vaidmuo bus epizodinis, o sužinojęs pareikalavo iki aštuntos valandos ryto atvežti naują vaidmens redakciją arba visai nesifilmuos. Per naktį epizodinis Interpolo veikėjas tapo antrojo plano veikėju. Delono dalyvavimas labai padidino susidomėjimą būsimu filmu tiek Prancūzijoje, tiek Tarybų Sąjungoje.

Prancūzų kino žvaigždė jokių kaprizų nerodė, tik pareiškė, kad Eliziejaus Laukuose filmuotis jam neįmanoma, nes trukdys gausūs gerbėjai. Austrų aktorius **Kurdas Jurgensas** tuoj pat pasiūlė Deloną pakeisti **Žanu Poliu Belmondo**. Delonas įsižeidė ir filmavosi daugybei gerbėjų stebint

Kadras iš filmo

Dainą filmui sukurti režisieriai paprašė prancūzų dainininką armėną **Šarlij Aznavurą**. Dainininkui labai patiko aktorė **Natalija Belochvostikova**: “Rašysiu dainą specialiai šiai madmuazelei”. Filmui išėjus į ekranus, daina **“Amžina meilė”** buvo dainuojama visame pasaulyje įvairiomis kalbomis.

Kadras iš filmo

1986 m. sukurtas filmas “**Eik ir žiūrėk**” .
Labai netikėta, kad tarybiniam filmui
pavadinimas paimtas iš **Šventojo Rašto**:
“Ir kai Jis sulaužė trečiąjį antspaudą, aš
girdėjau ketvirtojo žvėries balsą, sakantį:
eik ir žiūrėk. Ir aš pažvelgiau, ir štai, žirgas
blyškus, o ant jo raitelis, kurio vardas
“mirtis” (***“Apokalipsė”***)”

Ignacas Herdejevskis. Apokalipsė. XIX a.

Угу и суперу

УКУ И СУПЕРУ
КОНЦЕРТНИ ПРОГРАМ
УКУ И СУПЕРУ
УКУ И СУПЕРУ

УКУ И СУПЕРУ
УКУ И СУПЕРУ
УКУ И СУПЕРУ
УКУ И СУПЕРУ
УКУ И СУПЕРУ
УКУ И СУПЕРУ
УКУ И СУПЕРУ
УКУ И СУПЕРУ
УКУ И СУПЕРУ
УКУ И СУПЕРУ

УКУ И СУПЕРУ

Filme parodytas veikiantis hitlerininkų planas “**Ost**”, pagal kurį reikėjo išvalyti Rytų Europos žemes vokiečių kolonistams. Laikoma, kad filmas “Eik ir žiūrėk” atspindi **Chatynės** tragediją, bet vokiečiai Baltarusijoje sudegino 628 kaimus.

Iš Vermachto oberjefreitoriaus Johaneso Herderio **dienoraščio**: “Rugpjūčio 25. Mes mėtome granatas į gyvenamuosius namus. Namai labai greitai dega. Gražus vaizdas! Žmonės verkia, o mes juokiamės. Tokiu būdu sudeginome jau dešimt kaimų”.

Atkreiptinas dėmesys į sceną, kurioje partizanai ketina bausti mirtimi sučiuptus kaimo naikintojus: vokiečiai ir su jais buvo kolaborantai teisinasi ir prašo pasigailėti, o esesininkas-fanatikas per vertėją pareiškia: “Ne visos tautos turi teisę gyventi... jūsų **neturi būti**”

Tarybų Sąjungoje per karą žuvo apie 19 milijonų taikių gyventojų. Po **13 000** vaikų, moterų ir senų vyrų kasdien, kiekvieną iš **1418** karo dienų.

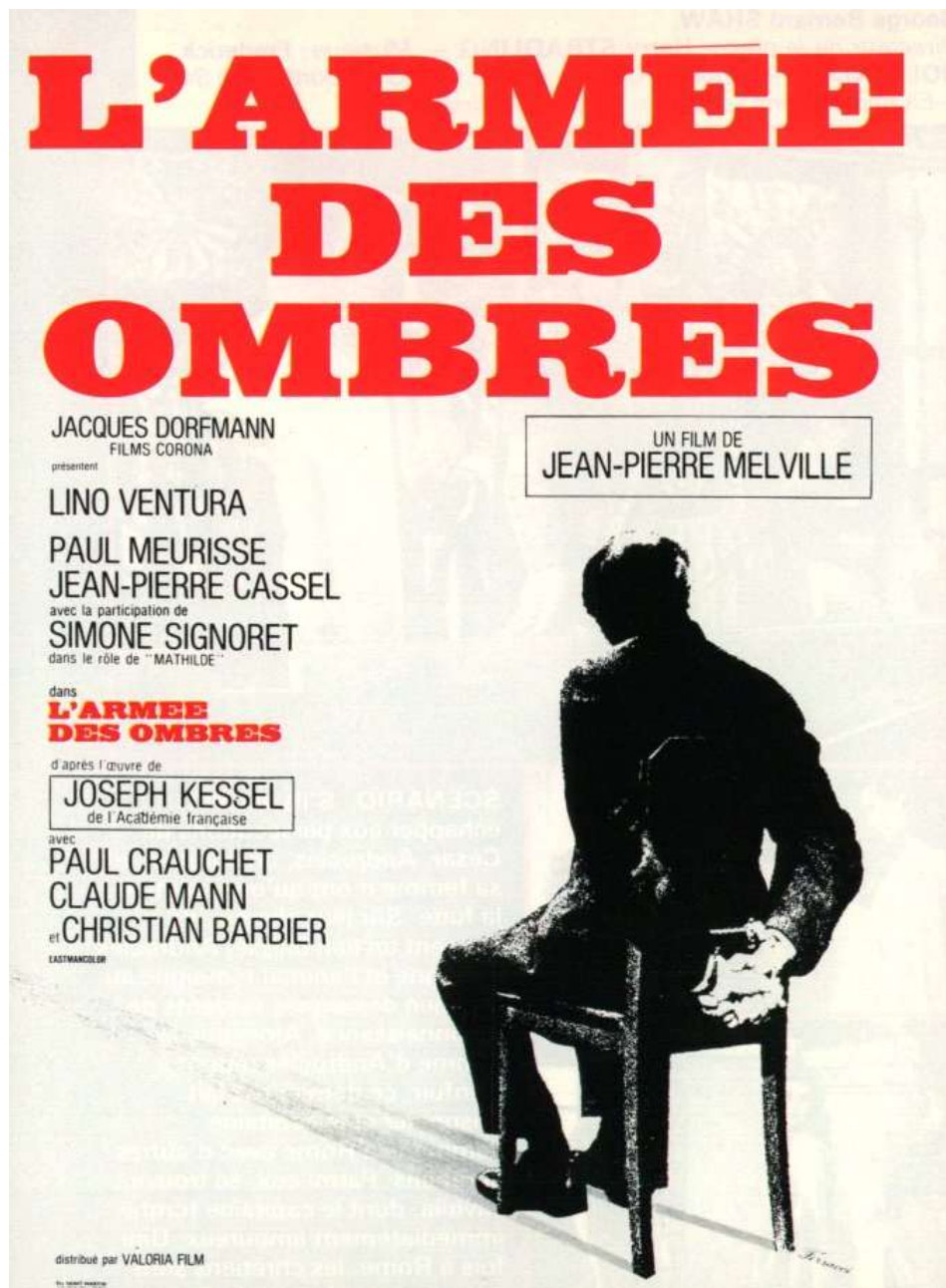
Kai kas teigia, kad vokiečiai naikino taikius gyventojus atsakydami į partizanų veiksmus, bet partizaninis judėjimas išsiplėtojo **vėliau**, negu vokiečių vykdomas genocidas

“Šešėlių armija”

(*L'Armée des ombres*)

Žano Pjero Melvilio

1969 m. sukurtas
filmas apie prancūzų
Pasipriešinimo
judėjimą. 1943 m.
paskelbtos Žozefo
Kesselio knygos
ekranizacija

“Šešėlių armija” yra trečias ir labiausiai žinomas Melvilio filmas apie Antrąjį pasaulinį karą. Melvilis pats dalyvavo Pasipriešinimo judėjime, dėl ko jis prikelia prisiminimą apie gyvenimą nuolatinėje baimėje ir tiesiog gardžiuojasi tuo.

Melvilis kartą prasiitarė, kad daugiamilijoninėje šalyje Pasipriešinimo judėjime dalyvavo tik keli šimtai žmonių. Pirmieji filmo kadrai demonstruoja Vermachto paradą Elisiejaus Laukuose Triumfo arkos fone. Šią provokacinę sceną įprasta laikyti priekaištu prancūzams, leidusiems vokiečiams ateiti į pačią savo šalies širdį

Filmo premjera įvyko 1969 m. rugsėjo 12 d. Tada po 1968 m. įvykių Prancūzijoje **Šarlio de Golio** figūra kėlė kairuoliškai nusiteikusių kritikų alergiją. Melvilio filmas buvo toli nuo radikalizmo ir dėl to premjera beveik nebuvo pastebėta. Režisierius kaltintas noru rehabilituoti de Golį, o nepalenkiamas Pasipriešinimo dalyvių ryžtas lyginamas su gangsterių veiksmis.

Tik praėjus keturiasdešimt metų po premjeros “pastebėta”, kad filmas vertas dėmesio. Vien Jungtinėse Valstijose filmas surinko 741 733 dolerių. Niujorko kritikų asociacija “Šešėlių armija” yra geriausias užsienietiškas metų filmas

Žanas Pjeras Melvilis
(*Jean-Pierre Melville*),
tikroji
pavardė Grumbach;
(1917-1973)

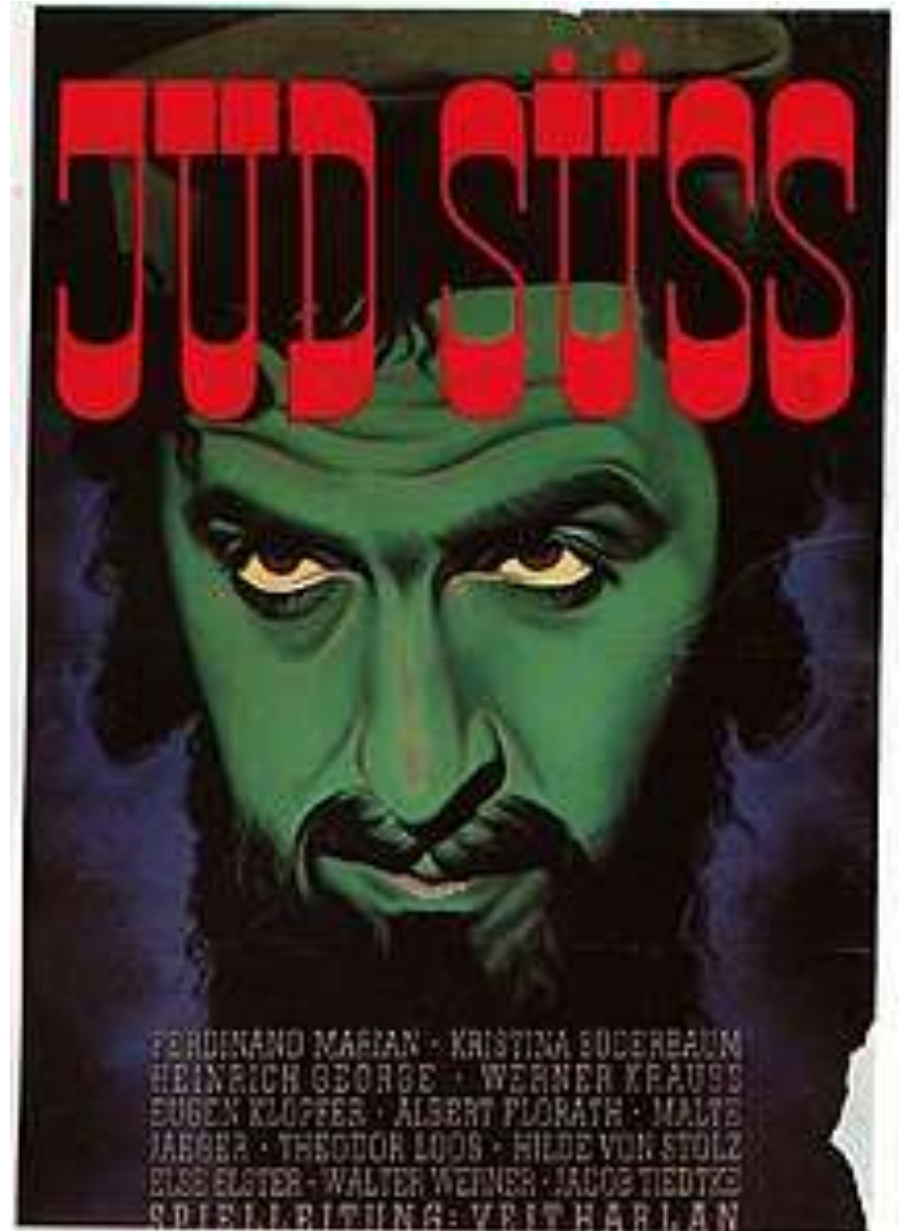

Jozefas Gebelsas kinematografijoje buvo didelis specialistas. 1933 m. “Kaizerhofo” viešbutyje kinematografininkams nurodė pamėgdžiojimo vertus filmus: “Šarvuotis Potiomkinas” (TSRS), “Ana Karenina” (JAV), “Nibelungai” (Vokietija) ir “Maištininkas” (Vokietija)

Nežinia, ar Gebelsas skaitė, ką **Vladimiras Leninas** kalbėjo apie kiną, bet elgėsi leniniškai. Nereikia stebėtis, nes propagandos dėsniai, kaip ir fizikos dėsniai, veikia vienodai bet kuriame Žemės rutulio taške.

O Leninas pirmajam tarybiniam švietimo komisarui **Anatolijui Lunačarskiui** 1922 m. kalbėjo: “Jeigu turėsite gerą kroniką, nebus svarbu, kad publikai pritraukti paleisite kokią nors visai tuščią juostą...”

“Žydas Ziusas” (*Jud Süß*) 1940 m.
režisieriaus **Faito Harlano** sukurtas
vokiečių filmas

Vaitas Harlanas (*Veit
Harlan*;
(1899-1964)

Jozefas ben Issakas
Ziuskindas Openheimeris
(*Joseph ben Issachar
Süßkind Oppenheimer*)

1698-1738

Viurtenbergo pirklys,
hercogo rūmų tiekėjas,
plačiai žinomas, kaip
hercogo Karlo Aleksandro
rūmininkas

Openheimeris užmezgė su labai išlaidžiu Viurtenbergo hercogu Karlu Aleksandru ir pelnė visišką hercogo pasitikėjimą. Kartais jis buvo vadinamas finansų ministru, bet iš tikrųjų jokio posto neturėjo. Jo pastangų dėka buvo nukaldinta 11 milijonų nepilnaverčių monetų, pasiekė druskos, vyno ir tabako monopolijos, pardavinėjo pareigybes. Dėl viso to Openheimeris nusipelnė eilinių žmonių neapykantą.

Karlas Aleksandras 1737 m. numirė, ir Openheimeris buvo areštuotas, apkaltintas valstybės išdavimu, neleistiniais ryšiais su rūmų damomis, atiduotas teismui ir nubaustas mirtimi. Kankinamas jis pripažino visus kaltinimus, geležiniame narve kurį laiką rodytas viešai, o paskui pakartas

Vilhelmas Haufas parašė apysaką **“Žydas Ziusas”** (*Jud Süß*, 1827), Leonas Foichtvangeris 1925 m. paskelbė to paties pavadinimo romaną. 1934 m. britai sukūrė filmą **“Žydas Ziusas”**

Režisierius Harlandas 1937 m.
ekranizavo Gergardo Hauptmano pjesę
“Prieš saulėlydį”. Filmas pavadinimo
“Valdovas” atspindėjo Fiurerio principus –
Harlandas tapo svarbiausiu Trečiojo
Reicho režisieriumi.

1940 m. sukurtas Harlando **“Žydas
Ziusas”** – atvirai antisemitinis filmas.
“Antisemitinis filmas, kokio tik galime
norėti”, – susižavėjęs rašė dienoraštyje
Gebelsas 1940 rugpjūčio 18 d.

1941 m. kovo 8 d. Gebelsas pažymėjo:
“Žydas Ziusas” iššaukė gatvių
demonstracijas Vengrijoje; veikia ne
blogiau, kaip politiniai veiksmai; tai
įrodymas, kad filmai gali daryti reikiamą
įtaką ir patraukti žmonės prie mūsų idealų”

1942 m. Harlandas sukūrė **“*Didįjį karalių*”**
– brangiausias to meto vokiečių filmas,
kurį kuriant dalyvavo 15 tūkstančių
statistų. 1942 m. 10-ame Venecijos kino
festivalyje šis filmas gavo Musolinio taure,
kaip geriausias užsienio filmas.

1945 m. Harlandas sukūrė garsų vokiečių filmą “**Kolbergas**”. Kuriant filmą dalyvavo ne tik Vermachto ir generolo Vlasovo Rusų išlaisvinimo armija. Ilgą laiką šis filmas buvo brangiausias vokiečių filmas

Po karo už **“Žydą Ziusą”** Harlandas buvo teisiamas, bet galiausiai išteisintas. Pirmąjį Harlando pokarinį filmą **“Nemirtinga mylimoji”** sukėlė protestus daugelyje Vakarų Vokietijos miestų. Hamburgo publicistas Erichas Liutas, raginęs boikotuoti filmą, perduotas teismui

“Kolbergas”

filmuotas nuo 1942
m. sausio iki 1945 m.
sausio

Filme pasakojama apie tai, kaip 1807 m. prūsai gynė pajūrio miestą Kolbergą nuo Napoleono kariuomenės. Filmas turėjo pagrįsti mintį, kad būtinas totalinis karas ginant savo miestu nuo artėjančio priešo

Dveji metai ir 8 milijonai reichsmarkių skirti grandioziniam istoriniam filmui.

Tūkstančiai kareivių buvo atšaukti iš fronto, keliai išpilti tonomis druskos, nes Kolbergas ginamas buvo žiemą.

“Kolbergas” buvo paskutinė Gebelso šūkio “laikytis iš visų jėgų” išraiška.

Premjera įvyko vienu metu Berlyne ir
sajungininkų apgultoje prancūzų tvirtovėje
La-Rošelė. Ritės su filmu į tvirtovę buvo
numestos parašiuoto pagalba. Pažiūrėję
filmą, tvirtovės gynėjai laikėsi iki gegužės
8 d.

“Priešas prie vartų” (*Enemy at the Gates*) — Didžiosios Britanijos, Vokietijos, Airijos, JAV ir Prancūzijos filmas apie Stalingrado kautynes

Filme skamba Tarybų Sąjungos himnas, kuris Stalingrado mūšio metu dar nebuvo parašytas, vienas veikėjas yra komisaras, bet komisarų Raudonojoje Armijoje nebeliko 1942 m. spalio mėnesį, komisaras Danilovas rašo skundą, kad pagrindinis herojus Zaicevas miega su žyde – filmo kūrėjai Raudonąją Armiją supainiojo su Vermachtu

Priešas prie vartų

Filmas pasakoja apie realų tarybinį kareivį **Vasilijų Zaicevą**, labai gabų snaiperį. Žinoma, svarbiausias dalykas, kad Zaicevą vaidmenį atlieka labai garsus ir šiuolaikinei auditorijai gerai žinomas aktorius **Džudas Lou**

Kadras iš filmo apie Oskarą Vaildą

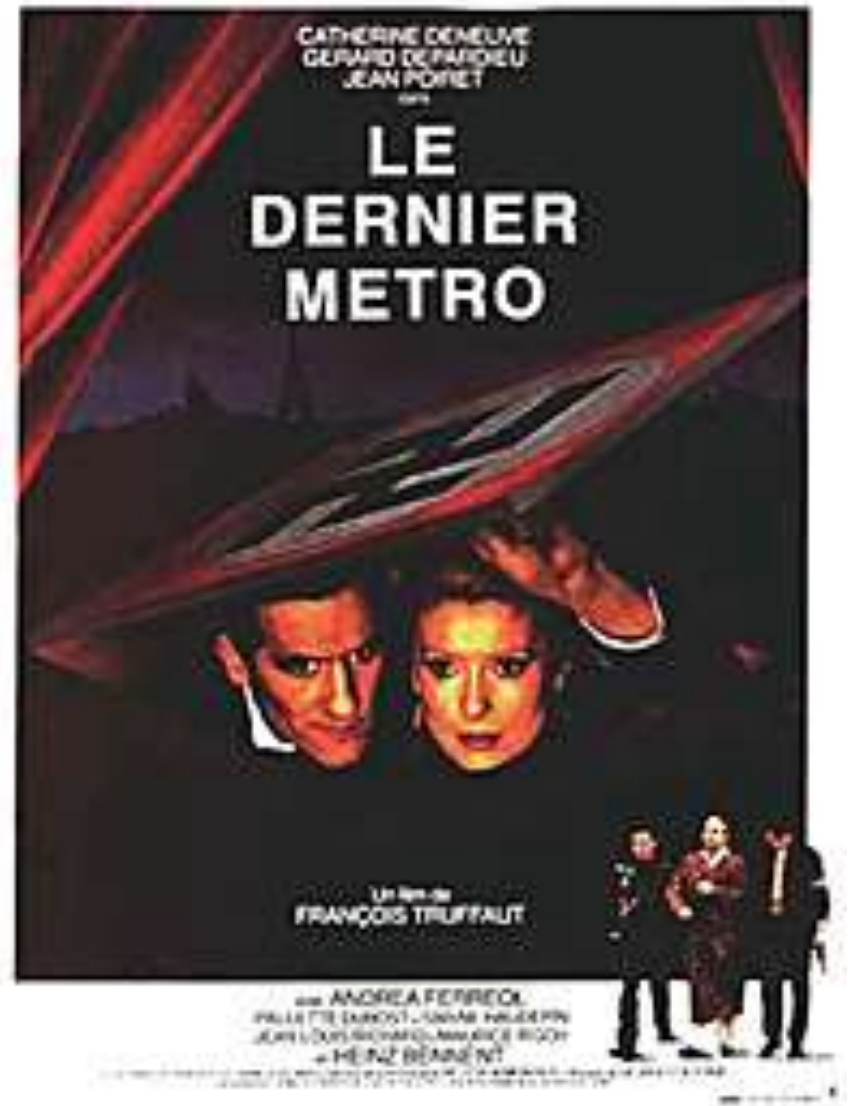
Kadras iš filmo ***“Jaunasis popiežius”***

Stalingrado kautynių veteranai reikalauja uždrausti filmą, kaip netinkamai vaizduojantį įvykius

Filmas yra brangiausias europiečių kada nors kurtas filmas – 84 milijonai dolerių

***“Paskutinis metro
(Le Dernier Métro) —***
istorinė 1980 m.
sukurta drama su
Katrina Deniov ir
Žeraru Depardjė
pagrindiniuose
vaidmenyse

Katrina Deniov
(*Catherine Deneuve*)
(gim. 1943 m.)

Žeraras Ksavjē
Marselis Depardjē
gim. 1948 m.)

Filmo veiksmas rutuliojasi nacių okupuotame Paryžiuje. Paskutinis metro – matomas teatrinio gyvenimo simbolis, tai tas traukinys, kuriuo okupacijos sąlygomis važinėjosi teatro bohema. Pavėluoti po spektaklio į traukinį reiškę pažeisti komendanto valandą. Visas veiksmas rutuliuojasi faktiškai viename teatre, iš kurio režisierius žvelgia į Prancūzijos likimą

Filme yra scena, kai herojus muša bendradarbiaujantį su naciais teatro kritiką. Tai tikras įvykis: aktorius **Žanas Mare** sumušė teatro apžvalgininką **Aleną Lobrio**

Žanas Mare' (*Jean Marais*; pilnas vardas —*Jean Alfred Villain-Marais*)
(1913-1998), aktorius, rašytojas, skulptorius, kaskadininkas

“Bunkeris” (*Der Untergang* — saulėlydis, žūtis, žlugimas) — 2004 m. sukurtas vokiečių režisieriaus Oliverio Hišbigelio filmas apie paskutines Trečiojo reicho dienas, pagrįstas asmeninės Adolfo Hitlerio sekretorės prisiminimais ir istoriko Joachimo Festo knyga. Filmuota Berlyne, Miunchene, Peterburge, nominuotas “Oskarui” kaip geriausias filmas užsienio kalba. Filmą kuriant dalyvavo Vokietija, Italija, Austrija, kai kuriuos vaidmenis atliko rusų aktoriai

Oliveris Hiršbigelis
(*Oliver Hirschbiegel*)
(gim. 1957 m.)

Atrodytų, viskas filme *“Bunkeris”* realistiškai ir psichologiškai tikroviška. Bet yra vienas “bet” – Hitleris parodytas ne kaip piktadarys, o kaip **auka**. Nežinia, kur toks požiūris nuves